

УДК 340.11; 37.035.4

О. Л. ЛЬВОВА,
кандидат юридичних наук

РОЛЬ ІДЕОЛОГІЇ В УТВЕРДЖЕННІ ПРАВОВИХ ЦІННОСТЕЙ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ

У преамбулі Конституції України 1996 р. проголошено, що Верховна Рада України від імені Українського народу приймає цю Конституцію, «виражаючи суверенну волю народу, спираючись на багатотисялітню історію українського державотворення... усвідомлюючи відповідальність перед Богом, власною совістю, попередніми, нинішнім та майбутніми поколіннями». Зазначене свідчить про значний вплив ідеології як на зміст усього вітчизняного законодавства, так і на правові свідомість, культуру, і, відповідно, характер взаємовідносин між державою та особою всередині суспільства.

70-річне тоталітарне минуле нашої країни також свідчить про відповідний ідеологічний вплив (тиск), під яким формувалися радянське законодавство, політика держави і правове життя усього суспільства. Ідеологічний фундамент наповнювався гаслами, які виспівували домінування державних інтересів над індивідуальними інтересами окремої людини, пріоритет політики над правом тощо.

І нині спостерігається слабкість ціннісно-ідеологічного фундаменту, на якому б будувалася правова політика держави. Зневажливе ставлення до ідеології (як це маємо сьогодні в українському суспільстві, що відбилося навіть у новій Конституції України ст. 15), на переконання М. Козловець, є неконструктивним [2, с. 445].

Дана стаття Конституції присвячена встановленню дійсної політичної, економічної та ідеологічної свободи, що забезпечується шляхом закріплення принципу багатоманітності. Політична багатоманітність означає насамперед реальну можливість створення і діяльності різних об'єднань громадян (партій, рухів, конгресів тощо), які мають головною метою участь у виробленні державної політики, формуванні й функціонуванні органів державної влади та місцевого самоврядування. Економічна багатоманітність означає можливість рівноправного існування різних форм власності і господарювання, однакову їх підтримку з боку держави. Ідеологічну багатоманітність слід розуміти як право різних суб'єктів (окремих осіб та їх об'єднань) безперешкодно формулювати, досліджувати, пропагувати й втілювати в практику суспільних відносин різноманітні ідеї, теорії, погляди, які стосуються різних аспектів життя держави, суспільства, цивілізації в цілому.

Найважливішою гарантією такого багатоманіття є заборона державі визнавати будь-яку ідеологію обов'язковою для всіх. Сама держава при формуванні й функціонуванні своїх структур, визначенні найближчих і перспективних цілей свого розвитку, дотримується певних ідеологічних, політичних та інших концепцій, але вони не можуть офіційно проголошуватися державою пріори-

тетними й обов'язковими для вивчення, наслідування і пропагування під загрозою тих або інших санкцій [3].

Зазначене, на наш погляд, певним чином суперечить преамбулі Конституції України, де підкреслюється значення історії нашого народу та віри в Бога, що вже само по собі має ідеологічний характер.

М. Михальченко констатує, що цілком деідеологізовані суспільства історії невідомі. Настанова на деідеологізацію та плюралізм, проголошена Україною на початку 90-х років ХХ ст., незабаром обернулася витвором найгіршого варіанта ідеології – ідеологією некритичного наслідування, запозичення чужого досвіду, легітимізацією соціально неусталених і незрілих ідеологічних парадигм, які не тільки не наближають наше суспільство до його соціальної та політичної консолідації, а й посилюють суспільний розбрат на найбільш глибинному рівні.

Далі вчений надає далекоглядні попередження щодо наслідків відсутності офіційної державницької ідеології (як ідеології держави), ніби передбачаючи сучасні події. Він пише, що це «спонукає не до консолідації суспільства, а до його розшарування за національними, мовними, релігійними та культурними ознаками, неухильно веде до взаємної опозиційності, протидії і навіть протистояння виокремлених національно-культурних сегментів поки що цілісної держави» [9, с. 196].

Зазначеним, зокрема, зумовлюється своєчасність та *актуальність* даної теми, що формулює *мету* даної статті, якою є обґрунтування ролі ідеології як одного із головних чинників утвердження правових цінностей незалежної держави.

Проблемі правової ідеології, у тому числі правових цінностей, основоположних прав і свобод людини і громадянина в науковій літературі приділено увагу у працях таких вітчизняних та зарубіжних вчених, як С. Алексєєв, В. Бабкін, М. Вітрук, М. Козюбра, О. Костенко, С. Лисенков, О. Лукашова, М. Михальченко, В. Нерсєсянц, Н. Оніщенко, П. Рабінович, М. Рабінович, О. Скакун, М. Цвік та ін.

Філософсько-правовий вимір розуміння понять правової ідеології, правосвідомості та правової культури як її невід'ємних складових отримує відображення у наукових доробках В. Бачиніна, В. Брюггера, М. Козловець, О. Костенка, Л. Макаренко, Ю. Оборотова, Ю. Римаренка, С. Сливки, В. Співак, Ю. Шайгородського та ін.

Незважаючи на значні здобутки вчених у даній сфері, а також на існування системи актів національного законодавства з питань захисту прав людини, комплексу актів міжнародного права, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, залишаються нерозв'язаними ряд проблем, пов'язаних із реальним втіленням конституційних прав і свобод людини і громадянина. І однією з першопричин цього є відсутність чіткої ідеологічної позиції держави та суспільства стосовно певних правових цінностей, серед яких – природні права людини, її свобода, рівність, честь і гідність, верховенство права тощо.

Під ідеологією зазвичай розуміють систему правових, політичних, моральних, релігійних, естетичних та філософських поглядів та ідей, у яких усвідом-

люється й оцінюється ставлення людей до дійсності. Характер ідеології – наукової чи ненаукової, істинної чи хибної, ілюзорної – часто пов'язаний з її класовою визначеністю – феодална, буржуазна, соціалістична, консервативна тощо. Вона наділена відносною самостійністю і справляє вплив на суспільство або прискорюючи, або гальмуючи його розвиток [13, с. 475].

Власне правова ідеологія являє собою систему правових ідей, принципів, теорій, концепцій, які в систематизованій формі відображають і оцінюють правову дійсність. Для правової ідеології характерне цілеспрямоване наукове осмислення феномену права та різних аспектів його цінності, проникнення в сутність правових явищ, виявлення існуючих закономірностей і зв'язків між ними та формування на їх основі догми права [12, с. 710].

Ідеологія сьогодні, як наголошує відомий вітчизняний науковець В. Бабкін, має бути «не довільним набором догм, упереджених уявлень панівних верств населення, приправлених міфами та облудними обіцянками, а чітко визначеною, глибоко обґрунтованою програмою суспільного розвитку, що спирається на наукові дослідження і висновки» [1, с. 70].

Тобто ідеологія як явище має на меті представити в якості цінності певні переконання та ідеї, які стануть основою для певних перетворень. Тому від характеру певної ідеології залежить як розвиток права, суспільства і держави, так і розвиток окремої особистості.

Події 2013–2015 рр. в Україні характеризуються систематичними грубими порушеннями прав людини та нехтуванням незалежності нашої держави, зокрема, масовим убивством з боку владних структур мирних демонстрантів, розгулом сепаратизму всередині держави, наростаючою військовою агресією з боку сусідньої держави – Російської Федерації. З огляду на згадане можна констатувати жорстку боротьбу протилежних ідеологій, якими є ідеологія тоталітаризму і насилля, та ідеологія, що ґрунтується на природно-правових цінностях, яка спрямована передусім на людину як вищу соціальну цінність та її невідчужувані права.

Коли окремі силовики внутрішніх військ безкарно катували та вбивали своїх співгромадян за наказом вищих посадових осіб держави, найвищою цінністю у державі виявилася не людина, а особисті інтереси глави держави та олігархічних кланів, що узурпували владу в Україні. А силові структури – військовослужбовці, які присягали служити Українському народові та захищати громадян, фактично виконували функцію гарантування необмеженої влади Президента та його оточення шляхом силового придушення мирних демонстрацій громадян, які відкрито заявили свою позицію стосовно політики існуючої влади [7, с. 228]. Це відобразило конфлікт ідеологій всередині однієї держави, коли світоглядні позиції народу не збігалися з переконаннями влади. І навіть Конституції держави виявилось недостатньо для захисту соціальних цінностей, адже не існувало перешкод для коригування Основного Закону держави відповідно до ідеї створення сильної і неконтрольованої суспільством влади, яка позбавлена розуміння моралі.

Мораль визначає норми, принципи й ідеали. Якщо говорити про ідеали, які формують моральність окремих членів суспільства, то ними, як правило, ста-

ють видатні люди, які мають глибокі переконання щодо усіх життєвих аспектів, які, як правило, безкомпромісно вступають у боротьбу і навіть гинуть за свої переконання. О. Турчинов у контексті цього зауважує, що «у будь-якому випадку ідеал є відображенням моральних устоїв суспільства, діагностикою його морального здоров'я. Ісус Христос, Будда, Адольф Гітлер, Йосиф Сталін... Скажіть, хто ваш ідеал, і ваші моральні норми і принципи стануть усім зрозуміли» [14, с. 187–188].

З огляду на це говорячи про найвищі соціальні цінності в Україні, ми не можемо залишити поза увагою питання про неабияке значення ідеології для розвитку нашої держави, суспільства та нації, яка з давніх-давен слугувала ціннісною підвалиною наших національних традицій, культури та моралі. Зазначене особливо підкреслює національну ідентичність нашого народу.

Ідеологія, як зауважує М. Козловець, сприяє усвідомленню нацією своєї сутності, тотожності й цінності, вона є одним із основних вимірів єдності й національної ідентичності [2, с. 439].

Саме брак у нас об'єднаної національно-державної ідеології є однією з причин розгугу сепаратизму, анархії та інших деструктивних тенденцій. Відсутність державної, демократично орієнтованої ідеології призвела до штучної ідеологізації функцій влади регіонального рівня, до проблем свободи слова і розвитку інститутів громадянського суспільства. Її відсутність гальмує і духовно-культурний розвиток української нації та національних меншин, цілком і повністю спростовує певною мірою прийнятне змістове підґрунтя існування української державності. Нігілістичне ставлення до єдиної державної ідеології на практиці часто веде до підміни загальнонаціональних інтересів груповими, клановими, регіональними або, в кращому разі, до політичних інтересів. Відсутність єдиної ідеологічної концепції не дає змоги виробляти цілісну політику і в економіці, і в соціальній сфері [2, с. 444].

Наша держава за часів правління В. Януковича фактично направлялася до авторитарних методів правління, за яких політика панувала над правом, а інтереси держави – над інтересами людини.

О. Лукашова пише, що будь-які прояви пріоритету політики над правом і правами людини є свавіллям. Якими б привабливими не були політичні цілі, вони не можуть стати виправданням виходу за межі права, порушень конституційної законності, прав людини. Права людини, право в цілому покликані обмежувати політичне свавілля державної влади [6, с. 68].

Отже, саме панівна ідеологія у державі визначає, що є правом, що є цінністю і т. п. Як констатує В. Нерсисянц, досліджуючи положення юридичного позитивізму радянських часів, «для легістсько-позитивістського підходу право – це наказ офіційної влади, а його відмінною рисою є примусовість. Тут зникає будь-яка відмінність між правом і свавіллям, і сам закон із правового явища перетворюється на засіб протиправної нормотворчості та інструмент насилля. Також і вихвалювана прибічниками юридичного позитивізму законність, яка спирається на подібні правопорушуючі закони, стає знаряддям свавільної політики авторитарної та тоталітарної влади» [11, с. 99].

Як справедливо зауважує М. Недюха, несформованість вітчизняної правової ідеології регіоналізує вітчизняний правовий простір, породжує слабкість

правової системи, ділить єдину правову культуру на «східну» та «західну», призводить до втрати чітких політичних і духовних орієнтирів і, як наслідок, до перманентної політичної нестабільності, протистояння.

Сучасний правовий розвиток Української держави не вирізняється, як відомо, ідейною повнотою, стратегічною вивіреністю та світоглядною чіткістю, не завжди є адекватним ментальності суспільства, перспективам його розвитку. Ця обставина істотно позначається на змістовних аспектах законодавчого процесу, характері законів, їх доктринальному, аксіологічному, нормативному наповненні, правозастосовній практиці [10].

Поza будь-яким сумнівом, держава повинна мати обґрунтовану, ціннісно-орієнтовану ідеологію, яка стане дороговказом для політичної, правотворчої, правозастосовної діяльності державних органів, а також відповідним передбачуваним очікуванням громадян стосовно майбутнього правового життя як країни, так і їх особистого майбутнього.

Професор О. Костенко наголошує, що те, як люди будуть застосовувати закон, залежить від стану їх волі та свідомості. Цей стан визначається соціальною культурою людей, під якою слід розуміти міру узгодженості їх волі й свідомості з природними законами соціального життя, від їх ідеології, адже яка ідеологія, таке і застосування. Зокрема, протиприродні правові уявлення, тобто такі, що суперечать законам природного права, породжують у людей так званий комплекс сваволі і ілюзій, який проявляється у вигляді зловживання при застосуванні законодавства [5, с. 88].

М. Козловець, досліджуючи виклики глобалізації щодо феномену національної ідентичності, стосовно державної ідеології визначає таке: по-перше, йдеться про певні уявлення стосовно можливого і бажаного державного устрою, який належним чином створює необхідні сприятливі умови для оптимального задоволення різноманітних матеріальних і духовних потреб людей, забезпечує їм гідні умови життя, праці й відпочинку, а також про ставлення людини до держави, про те, як вона її сприймає; по-друге, державна ідеологія повинна бути спрямована на досягнення відповідної солідарності в суспільстві, на об'єднання людей, вона повинна виключати будь-які протистояння; по-третє, державна ідеологія, якщо вона справді демократична, має бути спрямована на забезпечення та практичну реалізацію принципу свободи як стосовно кожного окремого члена суспільства, громадянина держави, так і всього народу в цілому. Саме загальновизнані демократичні цінності й мають визначати спрямування і зміст діяльності держави та її інституцій; по-четверте, державна ідеологія повинна давати розгорнуту картину соціального захисту кожної особистості; по-п'яте, державна ідеологія не може мати примусового характеру, насаджуватися силоміць. Серцевиною цієї ідеології повинна стати людина, її матеріальне благополуччя, розвиток духовного потенціалу, творчих здібностей і фізичної досконалості.

Водночас, як наголошує вчений, ідеологічна концепція держави не може виходити за межі конституційного поля. Конституція України проголосила принципово нову роль держави у відносинах з особою, закріпила перехід від пануючої в минулому ідеології «домінування держави» над людиною до

нової – «служіння держави» інтересам людини. Зокрема, ст. 3 Основного Закону проголошує, що «утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави», і «держава відповідає перед громадянами за свою діяльність» [2, с. 448–449].

Варто згадати традицію, яка має яскраве ідеологічне забарвлення, стосовно присяги Президента на вірність Українському народові з покладанням руки на Пересопницьке Євангеліє, що публічно засвідчує готовність гаранта узгоджувати свої дії та рішення на такому високому посту з принципами Святого Письма.

Зазначене покладає особливу відповідальність на органи державної влади усіх рівнів за збереження й ствердження християнських цінностей як щодо своєї діяльності, головною метою якої має бути служіння Українському народові, так і щодо кожної конкретної людини, адже відповідно до ст. 3 Конституції України «людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю» [4].

О. Петришин формує вимоги, яким має відповідати правова ідеологія в демократичній, правовій державі. Так, на думку вченого, правова ідеологія повинна: 1) формуватися на основі пріоритету загальнолюдських стандартів і цінностей, зокрема, верховенства права і закону, принципів демократії, прав і свобод людини і громадянина тощо; 2) будуватися на критичному сприйнятті вітчизняного і зарубіжного історичного досвіду, вивченні нових поглядів та підходів до правових явищ; 3) орієнтуватися на досягнення соціального і політичного компромісу, раціональне поєднання інтересів особи, суспільства і держави, виходячи при цьому з тези, що саме людина, її права та свободи визнані найвищою соціальною цінністю [12, с. 710].

Також у вітчизняній юридичній літературі наголошується, що правова ідеологія не повинна будуватися на ідеї соціального і політичного розколу, протиставленні однієї соціальної групи іншій. Правова ідеологія повинна спиратися на принцип зміцнення й захисту України, яка має розвивати демократичне суспільство. А ядром правової ідеології, її обов'язковим компонентом є знання права, яке за своєю суттю звертається до кожної людини з приписами, дозволами і заборонами, надає їй права і покладає обов'язки. Людина, яка знає право своєї держави, зауважує автор, веде правове життя, а отже, є безсилою щодо свавілля влади, поступається їй, проявляє покірність [8, с. 245–246].

З останніми тезами щодо ядра правової ідеології можна, звичайно, сперечатися. Адже навіть досконале знання права не гарантує, що це стане особистими переконаннями та ідеями людини, на яких вона будуватиме своє життя і вчинки. Правова ідеологія покликана закласти такі підвалини для формування і розвитку права, які захистять людину незалежно від рівня її правових знань.

Отже, держава повинна мати обґрунтовану, ціннісно-орієнтовану ідеологію, яка стане дороговказом для політичної, правотворчої, правозастосовної діяльності державних органів, а також відповідним передбачуваним очікуванням громадян стосовно майбутнього правового життя як країни, так і їх особистого майбутнього.

Також роль ідеології в утвердженні правових цінностей в демократичній, правовій державі полягає у тому, що вона здатна справляти могутній вплив на світогляд і культуру суспільства та окремої людини, зокрема посадових осіб держави. Сьогодні відповідним ідеологічним змістом вирізняються конституційні положення, серед яких – проголошення людини, її життя і здоров'я, честі і гідності, недоторканності і безпеки найвищою соціальною цінністю; закріплення принципу верховенства права та поділу влади тощо. Тобто правова ідеологія повинна формуватися на основі пріоритету загальнолюдських стандартів і цінностей.

Список використаних джерел

1. *Бабкін В. Д.* «Наукова ідеологія» чи «ідеологічна наука»? / В. Д. Бабкін // *Правова держава: Щорічник наукових праць*. – К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 1997. – Вип. 8. – С. 70–77.
2. *Козловець М. А.* Феномен національної ідентичності: виклики глобалізації : [монографія] / Козловець М. А. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. – 558 с.
3. *Коментар* до ст. 115 Конституції України [Електронний ресурс] / Портал Право України. – Режим доступу : <http://pravo-ukraine.org.ua/resyrsi/kz/konstitutsiya-ukrajini/rozdil-1-zagalni-zasadi/10967-stattya-15-konstituciya-ukrajini-2013-statti-konstituciji-ukrajini>.
4. *Конституція* України : Закон від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР (у ред. від 06 жовтня 2013 р.) [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-D0%B2%D1%80/page>.
5. *Костенко О. М.* Конституція і ідеологія: проблема співвідношення / О. М. Костенко // *Конституційні засади державотворення і правотворення в Україні: проблеми теорії і практики* : зб. наук. статей. – К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2006. – С. 87–93.
6. *Лукашева Е. А.* Права человека и политика / Е. А. Лукашева // *Право и политика современной России* / [ред. Г. В. Мальцев]. – М. : Былина, 1996. – С. 57–92.
7. *Львова О. Л.* Людина як найвища соціальна цінність (через призму християнського світогляду та реальності) / О. Л. Львова // *Альманах права. Правовий світогляд: людина і право*. – К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2014. – Вип. 5. – С. 227–233.
8. *Малюк О. М.* Правова ідеологія : сутнісні ознаки та підходи до вивчення / О. М. Малюк // *Альманах права. Правовий світогляд: людина і право*. – К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2014. – Вип. 5. – С. 243–247.
9. *Михальченко М. І.* Україна : ідеологічна або безідеологічна держава? / М. І. Михальченко // *Соціологічна наука і освіта в Україні*. – 2003. – Вип. 2. – С. 194–200.
10. *Недюха М.* Світоглядно-теоретичні засади правової ідеології [Електронний ресурс] / М. Недюха // *Віче*. – 2009. – № 21 (258). – С. 27–30. – Режим доступу : <http://www.viche.info/journal/1724/>.
11. *Нерсисянц В. С.* Право и закон в Российской Конституции: традиции правопонимания и современность / В. С. Нерсисянц // *Право и политика современной России* / [ред. Г. В. Мальцев]. – М. : Былина, 1996. – С. 92–125.
12. *Петришин О. В.* Правова ідеологія / О. В. Петришин // *Великий енциклопедичний юридичний словник* / [за ред. Ю. С. Шемшученка]. – [2-е вид., перероб. і доп.]. – К. : Юрид. думка, 2012. – С. 710.

13. *Советский энциклопедический словарь* / [под ред. А. М. Прохорова]. – М. : Сов. энциклопедия, 1982. – 1599 с.

14. *Турчинов А.* Свидетельство: Художественно-документальная повесть : [эссе] / А. Турчинов. – К. : Изд-во «Криниця», 2006. – 288 с.

***Львова О. Л.* Роль ідеології в утвердженні правових цінностей незалежної України**

У статті обґрунтовується роль ідеології як одного із головних чинників ствердження правових цінностей незалежної держави. Звертається увага на слабкість ціннісно-ідеологічного фундаменту, на якому будувалася правова політика держави та згадуються реальні наслідки відсутності офіційної державної ідеології. Правова ідеологія визначається як система правових ідей, принципів, теорій, концепцій, які в систематизованій формі відображають і оцінюють правову дійсність.

Ключові слова: держава, ідеологія, права людини, право, правова ідеологія, соціальна цінність.

***Львова Е. Л.* Роль идеологии в утверждении правовых ценностей независимой Украины**

В статье обосновывается роль идеологии как одного из главных факторов утверждения правовых ценностей независимого государства. Обращается внимание на слабость ценностно-идеологического фундамента, на котором должна строиться правовая политика государства и называются реальные последствия отсутствия официальной государственной идеологии. Правовая идеология определяется как система правовых идей, принципов, теорий, концепций, которые в систематизированной форме отражают и оценивают правовую действительность.

Ключевые слова: государство, идеология, права человека, право, правовая идеология, социальная ценность.

***Lvova O. L.* The role of ideology in the approval of legal values of the independent Ukraine**

The article substantiates the role of ideology as one of the main factors in the approval of legal values of an independent state. Draws attention to the weakness of the value of the ideological Foundation on which should be based legal policy of the state and remember the real consequences of the absence of an official state ideology. Legal ideology is defined as a system of legal concepts, principles, theories, concepts, which in a systematic way to reflect and appreciate the legal reality.

In the preamble to the Constitution of Ukraine of 1996, declared that the Verkhovna Rada of Ukraine on behalf of the Ukrainian people accepts this Constitution, «expressing the sovereign will of the people, relying on the centuries-old history of Ukrainian state, aware of the responsibility before God, our own conscience, previous, present and future generations». This shows the significant influence of ideology on the content of national legislation and legal consciousness, culture, and, accordingly, the nature of the relationship between state and individual within society.

70-year-old totalitarian past of our country also shows the corresponding ideological influence (pressure), which was formed Soviet legislation, government policy and legal life of the whole society. The ideological Foundation was filled with slogans that were chanted the dominance of state interests over individual interests of the individual, the priority of politics over law, etc.

And now there is a weak value-ideological Foundation on which was built the legal policy of the state. Neglect of ideology (as it is today in the Ukrainian society, which is reflected even in the new Constitution, Art. 15), according to scientists, non-constructive.

Legal ideology in a democratic state must: 1) be formed on the basis of the priority of human values and standards, in particular, rule of law and of law, democratic principles, rights and freedoms of man and citizen, and so on; 2) be based on critical perception of domestic and foreign historical experience, learning new attitudes and approaches to legal phenomena; 3) to focus on the achievement of social and political compromise, the rational combination of interests of individuals, society and the state, on the basis of the thesis that man, his rights and freedoms are recognized as the highest value.

In legal science, notes that legal ideology should not be built on the idea of social and political division, the opposition of one social group by another. Legal ideology should be based on the principle of strengthening and defense of Ukraine, which is to develop a democratic society. And the core of legal ideology, it is a required component is knowledge of law, which essentially refers to each person with the regulations, permissions and prohibitions, gives him rights and imposes duties. The person who knows the right of his state, notes the author, conducts legal life, and therefore, is relatively powerless arbitrary rule, inferior to her, showing submission.

With the latest abstracts relatively kernel legal ideology can, of course, to argue. Even a thorough knowledge of the law does not guarantee that it will become personal beliefs and ideas of the person on which they will build their lives and actions. Legal ideology aims to lay the foundations for the formation and development of the law, which will protect the person regardless of the level of legal knowledge.

Therefore, the state must have a reasonable, value-oriented ideology, which will become a beacon for political, legislative, enforcement activities of state bodies and relevant to prospective citizens ' expectations regarding the future of the legal life of both the country and their personal future.

The role of ideology in the approval of legal values in a democratic, legal state is that can have a powerful influence on the worldview and culture of the society and the individual, in particular, of state officials. Today the relevant ideological content of different constitutional provisions, including the proclamation of a person, his life and health, honour and dignity, inviolability and security as the highest social value; the consolidation of the rule of law and separation of powers, etc. That is, legal ideology should be formed on the basis of the priority of human values and standards, in particular, rule of law and of law, democratic principles, rights and freedoms of man and citizen.

Key words: state, ideology, human rights, law, legal ideology, social value.